

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ในความหมายของคำว่า “พอเพียง” จะต้องมีการสร้างจิตสำนึกอยู่ในตัวบุคคลที่ควรใส่ใจเป็นพิเศษ ที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อเท็จจริงให้ปรากฏต่อความเป็นจริงอยู่เสมอ ให้สอดคล้องกับวิถีที่ทุกคนจะพึงนำไปปฏิบัติกับชีวิตประจำวัน เพราะว่าทุกคนนั้นยัง มีความอยากมีอยากได้ เป็นเรื่องธรรมดาของผู้มีกิเลส เป็นการไหลตามกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อหวังผลกำไรที่อยากได้ ไม่มองว่าคนอื่นจะเป็นอย่างไร แต่ขอให้ฉันสบายอย่างเดียวก็พอใจแล้ว นี่คือความโลภทางใจของมนุษย์ที่ยังไม่รู้ว่าจะหยุดได้อย่างไร เพื่อให้ประชาชนรอดพ้นจากความวิกฤตทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระองค์ทรงพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางให้แก่พสกนิกรของพระองค์มาโดยตลอดนานกว่า 34 ปี ตามแนวทางการดำเนินชีวิตแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งทรงชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับชั้น ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ ทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินตามทางสายกลาง มิใช่เฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจจะให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ แต่ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความพอใจ คือความยินดีในสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ อยู่ได้ระดับหนึ่ง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร (อภิชาติ พันธ์เสน. 2551 : 63)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) จึงปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำแผนเป็นครั้งแรก เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศ (วิษณุ พูนสุข. 2543 : 39 - 40) ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) จึงได้ปรับปรุงปรัชญาและเป้าหมายใหม่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยืดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2544 : ก) ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ยังใช้แนวคิดพื้นฐานที่ยึด คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และน้อมนำ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางปฏิบัติในการบริหารและพัฒนา เพื่อจุดมุ่งหมายในการมุ่งการพัฒนาสู่ สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (Green Society) มาใช้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 13)

กอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 7 แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ธีรเดช นรัตถกริษา. 2551 : 24)

ในขณะที่ ณ วันนี้ความเป็นอยู่ในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง กำลังมีการพัฒนาที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เข้าสู่โลกแห่งวิทยาศาสตร์ที่กำลังเจริญอย่างต่อเนื่องและมีการแข่งขันกันสูงเรื่องกำไรและขาดทุนแบบเอาเป็นเอาตาย โดยลืมนึกถึงกฎธรรมชาติที่ว่า “ตายไปเราเอาอะไรไปสักอย่างก็ไม่มี เว้นไว้แต่ความดีกับชั่วที่ติดตัวเราไป” (วารโเพ็งสวัสดิ์. 2551 : 56)

คนไทยเราเกิดมาก็มีความสัมพันธ์ด้วยกันสามเรื่อง คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งคนไทยทั้งชาติมีความรักและเทิดทูลไว้เหนือหัวทั้งชีวิตและจิตใจอันดีงาม เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจว่าชาติเสียก่อนว่าคืออะไร เช่น คนในแผ่นดินเดียวกันจะต้องรักกันเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดพลังความแห่งความสามัคคีและรักความที่เป็นอธิปไตยของชาติ โดยให้เป็นเอกลักษณ์ของแผ่นดิน ประชาชนจะต้องเข้าข้างรัฐ ในการบริหารประเทศ ส่วนพระศาสนา เป็นที่เคารพยั้งในใจของทุกคนโดยธรรมชาติ จะมีใครมาขู่เข็ญให้นับถือก็หาไม่ นับถือเองตามแต่ที่ตนศรัทธาและเมื่อทุกคนมีความคิดความเชื่อเข้ากับหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ แล้วควรเอาศาสนาไปมีส่วนร่วมในความรักชาติและช่วยแก้ปัญหาของชาติ เพื่อสนับสนุนให้รัฐ ในการบริหารประเทศ และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นที่รักเคารพยั้งอยู่ในดวงใจของคนทั้งชาติอย่างนี้แล้ว เราทุกคนควรน้อมรับเอาพระราชดำรัส น้อมนำมาปฏิบัติให้เห็นผลเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาชาติให้เกิดความมั่นคงโดยมีรัฐเป็นผู้นำ ทำให้ชาติ ศาสนา และมหากษัตริย์ ทำให้ประเทศมีความมั่นคง เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศได้เป็นอย่างดี (พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. 2538 : 9)

จากพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะศึกษาการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้มิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจริยธรรม ดังพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ที่เน้นทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ความหลากหลายในการอยู่ร่วมกันของสิ่งต่าง ๆ อย่าง เป็นปกติสุขมีความสุขเอื้ออาทรต่อกัน เกิดดุลยภาพที่เคลื่อนไหวได้ ช่วยเหลือพึ่งพิงอิงกัน เศรษฐกิจพอเพียงมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบความคิดและเชื่อมโยงกับมนุษย์โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลาง” มีความเป็นสากล (เพ็ชรี กิตติวิทยากุล. 2532 : บทคัดย่อ) อำเภอเขาชะเมาถูกเป็นหนึ่งอำเภอที่น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในหลักธรรมเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในหมู่บ้านคลองน้ำเป็น หมู่ที่ 8 ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี เป็นหมู่บ้านซึ่งได้รับการคัดสรรให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”

ดีเด่นในระดับจังหวัดในปีพ.ศ. 2553 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติ
 คนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตะเคียนทอง โดยใช้บ้านคลองน้ำเป็น หมู่ที่ 8 ตำบล
 ตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นแนวทางในการศึกษาการขับเคลื่อนหมู่บ้าน
 เศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติคนตามแนวทางหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตะเคียนทอง
 อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
 ชุมชนตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ
 จังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติคนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตะเคียนทอง
 อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล การปฏิบัติตามหลักธรรม
 ที่ใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติคนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ใช้
 ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนตัว
 แปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติคนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านคลองน้ำเป็น หมู่ที่ 8
 ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการ
 ขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลตะเคียนทองและตำบลอื่น ๆ ของอำเภอเขาคิชฌกูฏ
 จังหวัดจันทบุรี ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การปฏิบัติคนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตะเคียนทอง อำเภอ
 เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนบ้านคลองน้ำเป็น หมู่ที่ 8 ตำบล
 ตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 261 คน (สำนักงานทะเบียนเทศบาลตำบล

ตะเคียนทอง. 2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดสรรให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นในระดับจังหวัดในปี พ.ศ. 2553

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำครัวเรือนทุกคนของบ้านคลองน้ำเป็น หมู่ที่ 8 ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 122 คน (สำนักงานทะเบียน เทศบาลตำบลตะเคียนทอง. 2554 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) อาชีพ
- 4) สถานภาพสมรส
- 5) การศึกษา

2.1.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ได้แก่

- 1) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
- 2) ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
- 3) ภวานามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภavana

2.1.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด
- 2) ใช้ทรัพยากรที่เกิดขึ้นให้คุ้มค่าที่สุด
- 3) ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง
- 4) ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.2 การปฏิบัติตามเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.3 การปฏิบัติตามความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนพึ่งพาทั้งในกลุ่มหรือเครือข่าย มีการจัดตั้งทุน ทรัพยากร โดยมีความสมดุลในด้านวัฒนธรรม ทรัพยากร รายรับรายจ่าย ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น สืบทอดต่อยอดภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความพอกิน คือพอออม พอเพียงและเหลือขาย มีความสำคัญ 4 ประการ คือ

3.1.1 ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด หลักการพึ่งตนเอง คือ ยึดหลักทางสายกลาง ในการดำรงชีวิตต้องสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ทางด้านจิตใจ ทางด้านสังคมทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทางด้านเทคโนโลยี และทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

3.1.2 ใช้ทรัพยากรที่เกิดขึ้นให้คุ้มค่าที่สุด คือ สิ่งใดที่มีการเกิดขึ้นในท้องถิ่น และมาใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นให้มากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อเป็นลดต้นทุนในการผลิตพร้อมเพิ่มรายรับ เช่น ทำปุ๋ยหมักใช้เอง หมักน้ำชีวภาพ หรือเศษอาหารหมักทำเป็นปุ๋ย เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าที่สุด เป็นต้น

3.1.3 ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง ถ้ามีมากก็ไว้ขาย คือ จะต้องมีความพอดี ในตัวบุคคลนั้นต่อการตัดสินใจไม่ให้เกินตัวของตนและครอบครัว คนในครอบครัวจะต้องช่วยกันช่วยกันทำให้พอเหมาะพอควร และทำกิจกรรมในครัวเรือนให้อย่างสมดุล ต่อการผลิตและบริโภค พร้อมกับเพิ่มรายได้ ทำให้ครอบครัวพอใจและอยู่อย่างมีความสุข เป็นต้น

3.1.4 ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือ การให้ทุกคนมีส่วนร่วม เช่น ความพออยู่พอกิน มีคุณธรรมประจำใจ รู้ รัก สามัคคี อยู่เย็นเป็นสุข และวิถีชีวิต แบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

3.2 การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ใช้จ่ายประหยัด ขยัน อดทน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 หลักธรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ระบบเศรษฐกิจโดยยึดหลักหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ

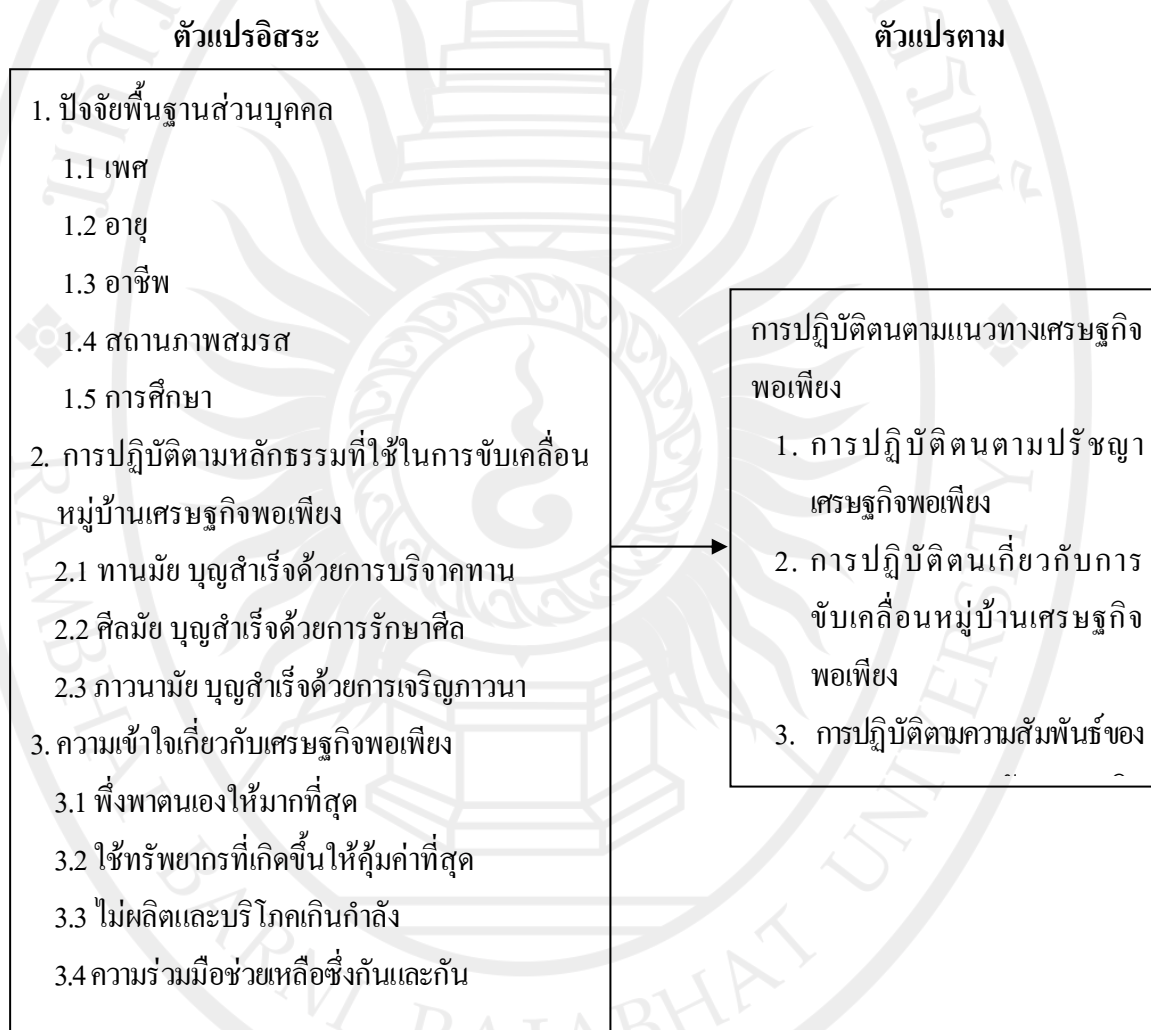
3.3.1 ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

3.3.2 ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

3.3.3 ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษา การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี นั้น ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม กรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้นำครัวเรือนที่มีเพศต่างกันปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกันปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
3. ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกันปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

4. ผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
5. ผู้นำครัวเรือนที่มีการศึกษาต่างกันปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
6. ผู้นำครัวเรือนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
7. ผู้นำครัวเรือนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงต่างกันปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี